

Gyvybės medis

Romualda Dobranskienė

Humanitarinių, socialinių, fizinių ir kt. mokslų atstovų diskusijų apie tyrimų tikslus ir rezultatų reikšmes, vertingumą kontekste labai svarbūs profesoriaus Leono Jovaišos darbai, kuriuose pagrindžiama ugdymo mokslo (edukologijos) samprata, struktūra, sisteminė sandara (Edukologijos įvadas. Kaunas: Technologija, 1993; Edukologijos pradmenys. Vilnius: VU leidykla. 1993, 2001 ir kt.). Profesoriaus knygoje atskleidžiami fundamentalaus ir taikomojo mokslo požymiai edukologijoje, ugdymo visuotinumą, universalumą, visapusiškumo aspektai, išsamiai pagrindžiamos ugdymo vertybės. Todėl profesoriaus Leono Jovaišos darbai visada darė tiesioginį poveikį Lietuvos švietimui, mokyklų darbui optimizuoti, humanistiniam požiūriui į švietimą įsitvirtinti visuomenėje, taip pat pedagogų rengimui.

Štai iš atminties išskyla 1947 metai. Mokantis Kelmės gimnazijoje mums psi-

chologiją ir logiką dėstęs mokytojas Leonas Jovaiša jau tada išsiskyrė poveikiu mokiniais. Mokytojo pamokose neįjautėme įtampos, susidomėję klausėmės aiškinimo, lyg ir nejučia išitraukdavome į diskusijas ir tarsi savaime suprasdavome, kas buvo svarbiausia pamokoje. Tik vėliau, nuo 1950 metų pati pradėjusi dirbti mokytoja, supratau, jog tai buvo ne tik mokytojo išsilavinimo, bet ir pedagoginio talento žymės.

Dirbant mokykloje teko dalyvauti tuometinio Mokyklų mokslinio tyrimo instituto, kuriame dirbo profesorius Leonas Jovaiša, organizuojamose konferencijose, seminaruose, pedagoginiuose skaitymuose. Profesoriaus mokslinių tyrimų išvados ir rekomendacijos, kurios pasiekdavo mokyklas, buvo pagrįstos pedagoginės tikrovės pažinimu, pedagogikos mokslo naujovėmis, pedagogikos istorija. Rekomendacijose mokytojams skatinta vadovautis

idėja, jog kiekviena nauja karta gerąją ugdymo patirtį turi perimti iš ankstesnių kartų ir „nepradėti viską daryti iš naujo, nes tada nebūtų pažangos“ (Imanuelis Kantas apie pedagogiką. Kaunas: Šviesa, 1999). Įvadinis profesoriaus Leono Jovaišos straipsnis).

Ugdymo problemos, pedagoginė praktika profesoriui Leonui Jovaišai buvo ir mokslinių tyrimų objektas. Tai rodo profesoriaus moksliniai darbai apie J. Vabalą-Gučą, Vydūną, Imanuelį Kantą ir kt., straipsniai pedagoginių aktualijų temomis (pvz., internatinių mokyklų, vaikų namų, profesinio mokinių orientavimo ir kt.), analitinių straipsnių monografija (Ugdymo mokslas ir praktika. Vilnius: Agora, 2001).

Didelį poveikį mokyklų darbo praktikai turėjo Vilniaus universiteto Pedagogikos katedra, kurioje profesorius Leonas Jovaiša dirbo ir kuriai vadovavo. Katedros mokslininkai kartu su Pedagogikos draugija organizuodavo konferencijas mokyklose, kuriose buvo domimasi mokslo ir pedagoginės praktikos ryšiais. Pranešimus konferencijoms kartu su mokslininkais rengdavo ir mokytojai. Mokslininkų dalyvavimas konferencijose skatino mokytojus analizuoti savo darbą remiantis mokslo teorijomis.

Profesorius Leonas Jovaiša domėjosi mokytojų praktikų tyrimais, jis paskatino ne vieną mokytoją tirti savo patirtį platesniame pedagoginiame kontekste. Taip ir aš buvau Vilniaus universiteto mokslininkų ir profesoriaus pastūmėta rašyti mokslinį darbą, susijusį su mano praktine veikla, patirtimi, apie kurią buvau rašiusi pedagoginių žurnalų straipsniuose, apibendrinusi pedagoginiuose skaitymuose, įvairių konferencijų, švietimo organizacijų leidiniuose. Taip profesorius darė mokyklos praktikai

tiesioginę įtaką, kėlė pedagoginio darbo kultūrą, ne vieną mokytoją ir asmeniškai paskatino tirti savo veiklą, lyg ir „atsitiktinai“ rekomenduodamas mokslines temas formuluotę, kuri kartais buvo išplėtojama ir iki mokslinio darbo problemos.

Po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo profesoriaus mokslinė veikla, susijusi su išsamiais edukologiniais tyrimais, praturtino Lietuvos ugdymo mokslą naujomis kategorijomis, labai svarbiomis mokslinėmis išvalgomis, vertinant kai kurias populiarias Lietuvoje užsienio mokslininkų darbus. Tai gali padėti pedagogams praktikams geriau orientuotis sudėtingame ugdymo procese Lietuvos dabartinėje mokykloje. Mokyklos praktikai ypač reikšmingi profesoriaus darbai ugdymo mokslo sampratos, mokymo aktyvinimo, mokymo ir mokymosi, mokyklos gyvenimo, mokytojo vaidmens temomis, kurios yra ir šiuolaikinės mokyklos gyvenimo aktualija.

Profesoriaus Leono Jovaišos ryšius su pedagogine praktika lemia, mano supratimu, tikro mokslininko profesinės ir etinės nuostatos: ugdymo praktika gali padėti patikrinti mokslines edukacines hipotezes, atskleisti teorijos poveikį praktikai. Dėmesys ir pagarba kitų žmonių idėjoms, tyrimams, vertinimų objektyvumas, noras padėti ir tyrėjo talentas lėmė ir profesoriaus Leono Jovaišos sėkmę turtinant Lietuvos ugdymo mokslą, rengiant mokslininkus (profesorius vadovavo rašant ir ginantis daugiau kaip 40 daktaro disertacijų, skatino toliau gilintis į mokslo problemas rašant habilitacijos darbus).

Profesoriaus asmenybė žavi optimizmu, geranoriškumu, dėmesiu visiems sutiktiems gyvenimo kelyje. Štai beveik kiekvieną vasarą jis vyksta į buvusių mo-

kinių susitikimus Kelmės gimnazijoje, ne-
nutrūksta ryšiai su buvusiais doktorantais.
Pagal galimybes profesorius dalyvauja
mokslinėse konferencijose, nuoširdžiai pa-
taria visiems, kuriems reikia jo skvarbaus
mokslininko žvilgsnio, kritinio vertinimo.

Laimė sutikti žmogų – Mokytoją, kurio
dvasios šviesa lydi visą gyvenimą. Be to,
mokslinės tiesos gyvos žmonių veikloje ir
jos rezultatuose. Tai skatina žmonijos pa-
žangą. Pasak J. V. Gėtės, „tikrai gyvybės
medis žaliuoja“.